

ведінки, переорієнтації з реального світу на віртуальний, де немає ніяких обмежень і заборон, проте немає також особистісного спілкування, звичаїв, традицій і культурних норм, що передаються від покоління до покоління і символізують єдність народу і міцність суспільних зв'язків. Саме тому у сучасному інформаційному суспільстві, де відкриваються нереальні можливості та перспективи, потрібно все-таки пам'ятати про духовність, моральність, цінності, адже вони свідчать про нашу людську сутність і відрізняють нас від інших істот чи надзвичайних витворів науки і техніки у вигляді штучного інтелекту та біороботів.

Список використаних джерел

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М.: Академия, 1999. – 578 с.
2. Бодрийяр Жан. Общество потребления. Его мифы и структуры / Жан Бодрийяр / Пер. с фр., послесл. и примеч. Е.А. Самарской. – М.: Культурная революция; Республика, 2006. – 269 с.
3. Власенко О.В. Фактори негативних інформаційних впливів на громадян України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej8/doc_pdf/vlasenko.pdf
4. Глазко В.И. «Опасное знание» в «обществе риска» (век генетики и биотехнологии): Монография / В.И. Глазко, В.Ф. Чешко. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2007. – 544 с.
5. Гриценко В.І. Суспільство в інформаційну епоху: реалії і перспективи розвитку / В.І. Гриценко // Вісник НАН України. – 2005. – №6. – С.28–32.
6. Закон України «Про інформацію» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://net-law.biz/?dir=2.1&article=91&lng=ru>
7. Кара-Мурза С.Г. Маніпуляція свідомістю: Навчальний посібник / С.Г. Кара-Мурза. – К.: Оріони, 2003. – 500 с.
8. Леонтьева Л.Е. Пропаганда – інформаційно-психологічний складник політичних процесів: Монографія / Л.Е. Леонтьева. – К. – Львів: Факт, 2004. – 298 с.
9. Матюшина А.В. Інформаційні технології: від інформаційного впливу до інформаційного захисту / А.В. Матюшина // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія «Філософія. Політологія». – 2006. – №81–83. – С.60–64.
10. Стефанчук У. Інформаційні технології та їхній вплив на формування громадської думки в Україні / У.Стефанчук // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2008. – Вип.20. – С.129–133.
11. Фромм Еріх. Мати чи бути?: пер. з англ. / Еріх Фромм. – К.: Укр. письменник, 2010. – 222 с.

References

1. Bell D. Gryadushee postindustrial'noe obschestvo. Opyt social'nogo prognozirovaniya / D.Bell. – M.: Akademiya, 1999. – 578 s.
2. Bodriiyar ZHan. Obschestvo potrebleniya. Ego mify i struktury / ZHan Bodriiyar / Per. s fr., poslesl. i primech. E.A. Samarskoi. – M.: Kul'turnaya revolyuciya; Respublika, 2006. – 269 s.
3. Vlasenko O.V. Faktori negativnix informaciiix vpliviv na gromadyan Ukraini // [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.academy.gov.ua/ej/ej8/doc_pdf/vlasenko.pdf
4. Glazko V.I. «Opasnoe znanie» v «obschestve riska» (vek genetiki i biotekhnologii): Monografiya / V.I. Glazko, V.F. CHeshko. – X.: ID «INZHEK», 2007. – 544 s.
5. Gricenko V.I. Suspil'stvo v informaciiinu epoxu: realii i perspektivi rozvittku / V.I. Gricenko // Visnik NAN Ukraini. – 2005. – №6. – S.28–32.
6. Zakon Ukraini «Pro informaciyu» // [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://net-law.biz/?dir=2.1&article=91&lng=ru>
7. Kara-Murza S.G. Manipulyaciya svidomisty: Navchal'niy posibnik / S.G. Kara-Murza. – K.: Orioni, 2003. – 500 s.
8. Leont'eva L.E. Propaganda – informaciiino-psixologichnii skladnik politichnix procesiv: Monografiya / L.E. Leont'eva. – K. – L'viv: Fakt, 2004. – 298 s.
9. Matyushina A.V. Informaciiini tehnologii: vid informaciiinogo vplivu do informaciiinogo zaxistu / A.V. Matyushina // Visnik Kiivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni Tarasa SHEvchenka. – Seriya «Filosofiya. Politologiya». – 2006. – №81–83. – S.60–64.

10. Stefanchuk U. Informaciiini tehnologii ta ixnii vpliv na formuvannya gromads'koi dumki v Ukraini / U.Stefanchuk // Ukrain'ska nacional'na ideya: realii ta perspektivi rozvittku. – 2008. – Vip.20. – S.129–133.

11. Fromm Erix. Mati chi buti?: per. z angl. / Erix Fromm. – K.: Ukr. pis'mennik, 2010. – 222 s.

* * *

УДК 111.8

Косач Т.М., кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут економіки та управління Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (Україна, Біла Церква), kosachtm@gmail.com

Метафізична інтерпретація цінностей у філософії

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що люди у світі починають забувати про духовні цінності і все більше думають про матеріальні. Цінність – це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів діяльності. Ще з часів античної філософії Істину, Добро, Красу розглядали та продовжують розглядати як найвищі цінності європейського і соціально-культурного простору. Вони залишаються тими початковими орієнтирами, до яких так чи інакше звернені провідні сфери духовного життя сучасної Європи: наука, мистецтво, релігія і філософія. Тому, філософський аналіз цих універсальних чинників був і залишається передумовою їх належного розуміння і свідомого наслідування.

Ключові слова: істина, добро, краса, зло, смерть, безсмертя, прекрасне і потворне, ідеал, благо, цінності, абсолют, всеєдність, суще, пізнання, метафізика, філософія.

Kosach T.M., a candidate of philosophical sciences, the associate professor of the chair of social humanitarian disciplines, Bila Tserkva Institute of Economics and Management of the Open International University of Human Development «Ukraine» (Ukraine, Bila Tserkva), kosachtm@gmail.com

The metaphysical interpretation of the values in philosophy

The urgency of the problem is that people in the world begin to forget about intellectual values and think more about material wealth. The article is devoted quality to exploration of religious philosophical conception of L.P. Karsavin and in addition, the views of V.S. Solovjov towards the unity of truth, good and beauty in the context of religion philosophical ideas. Since the time of ancient philosophy the Truth, the Goodness, the Beauty have been considered as the highest values of European and social cultural space. They still remain as the original guidelines to which somehow the leading spheres of the intellectual life of modern Europe such as science, art, religion and philosophy are turned. Therefore, the philosophical analysis of these universal factors has been and still remains a prerequisite for their proper understanding and conscious imitation.

Keywords: truth, goodness, beauty, evil, death, immortality, beautiful and ugly, ideal, benefit, values, the absolute, all unity, sneer, perception, metaphysica, philosophy.

Косач Т.М., кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут економіки та управління Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (Україна, Біла Церква), kosachtm@gmail.com

Метафизическая интерпретация ценностей в философии

Актуальность данной проблемы заключается в том, что люди в мире начинают забывать о духовных ценностях и все больше думают о материальных. Рассматривается духовный потенциал религиозно-этических ценностей в концепции Л.Карсавина и раскрываются взгляды В.С. Соловьева и многих других философов на эти ценности. Истину, Добро, Красоту еще со времен античной философии рассматривали и продолжают рассматривать как наивысшие ценности европейского и социально-культурного пространства. Они остаются теми исходными ориентирами, к которым так или иначе обращены ведущие сферы духовной жизни современной Европы: наука, искусство, религия и философия. Поэтому, философский анализ этих универсальных факторов был и остается предпосылкой их надлежащего понимания и сознательного подражания.

Ключевые слова: истина, добро, красота, зло, смерть, бессмертие, прекрасное и безобразное, идеал, благо, ценности, абсолют, всеединство, суще, познание, метафизика, философия.

Ціннісна проблематика сьогодні є однією з найактуальніших тем наукових досліджень у різних галузях філософії. Однак численні розробки і розвідки, здійснені науковцями, не знімають її проблемність і не можуть дати вичерпні відповіді, які в контексті постановки питання про сутність цінності не можуть бути раз і назавжди вирішені.

Тому мета даної проблеми полягає у розкритті особливостей тлумачення та значення цих цінностей.

І хоча в наш час в засадах європейської цивілізації знаходиться більш змислова і смислова єдність істини, добро і краса все ж таки залишаються тими початковими орієнтирами, до яких так чи інакше звернені провідні сфери духовного життя сучасної Європи: наука, мистецтво, релігія і філософія. Саме тому філософський аналіз цих універсальних чинників європейської культури був і до нині є передумовою її належного розуміння та свідомого наслідування. Тому це завдання набуває особливого значення у світлі сучасних політичних, філософських та духовних особливостей розвитку України.

Філософське вчення про природу цінностей, їх структуру, роль та місце в життєдіяльності людини називається аксіологією. Одним із її засновників був німецький філософ Рудольф Герман Лотце, який надав поняттю «цінність» категоріального сенсу, застосував як одну із визначальних характеристик цінностей, у тому числі і етичних, естетичних та релігійних поняттях.

Уперше в історії філософії до проблеми цінностей звернувся відомий античний філософ Аристотель. На його думку, засадничим поняттям, яке зумовило існування людських уявлень про «бажане» і «належне» є поняття «благо». Він стверджував, що «благом» називають або те, що є кращим для кожного сущого, або те, що робить благами інші причетні до нього речі, тобто, ідею блага.

Починаючи з давніх-давен – освоєння знарядь праці, а потім вдосконалюючи їх, людина научилася задовольняти власні потреби, почала виокремлювати основне і другорядне, постійне і тимчасове у своєму житті. Поступово осмислювалася значимість предметів і явищ навколишнього світу для окремого індивіда, групи, суспільства, тобто цінність – це поняття, яке вказує на людську, соціальну і культурну значимість певних явищ і предметів діяльності.

Як власне напрямок філософської рефлексії аксіологія має досить коротку історію, але це не стосується предмету, який вона досліджує. Якщо цінності стали предметом філософського осмислення менше двох століть тому, то саме буття цінностей, їх специфічний зміст має історію таку ж тривалу, як й історія людської цивілізації. Філософії знадобилося більше двох тисяч років, відраховуючи від початку використання даного терміну в світоглядному значенні, щоб у середині XIX століття усвідомити і, в певному розумінні, узаконити власний філософський зміст цінностей, відокремивши його від економічного.

Причина настільки тривалого освоєння і присвоєння терміну цінності філософією була лише не тільки в необхідності його відокремлення від однойменної важливої категорії політичної економії, але в його близькості деяким іншим категоріям тієї філософії, предмет якої – внутрішній світ людини, «суб'єктивне буття». Цей термін майже є синонімічним визнаному в філософії античності як «благо» і дуже тісно пов'язаний з визнаною дещо пізніше метою. Близькість цінності і блага робить їх синонімічними, дані поняття розрізняють лише тонкими відтінками. Проте благо не вичерпує змістовне навантаження цінностей.

Однією із ознак Нового часу є специфіка осягнення культури і простору, який охоплюється нею. Вся людська діяльність розуміється і здійснюється як культура. «Культура є у цьому зв'язку реалізацією духовних цінностей шляхом турботи про найвищі блага людини. У сутності культури закладено, що подібна турбота зі свого боку починає турбуватися про саму себе і так стає культурною політикою» [6, с.42].

Дане положення М.Гайдеггера стає ключовим для розуміння витоків власне аксіології як галузі досліджень у XIX столітті. Воно вказує на засадничий зв'язок культури, блага і цінностей у світі, де вони втрачали безумовну єдність і невимовність, безпосередню значущість і дієвість.

У цей час вперше постає філософія культури, де предметом розгляду виступає культура як простір духовних імпульсів, які визначають поле її існування. Це є можливим через відсторонення людини від буття сущого. «Коли думка доходить кінця, випадаючи із своєї стихії, вона ком-

пенсує цю втрату тим, що відвойовує собі статус в якості *τέχνη*, інструменту виховання, тобто в якості певної школи, пізніше – в якості справи культури» [8, с.194]. Ніколи до цього часу культура не була предметом уваги та спеціального дослідження. Лише тоді, коли простір, який зараз вважається «культурним» терпить поразку чи розладжується, чи йому кинута виклик, на який він не може відповісти він вимагає додаткового дослідження.

М.Гайдеггер вказує на первинний зв'язок між цінністю і ціллю. «Цінувати щось, тобто вважати цінністю, означає одночасно: з цим рахуватися. Це «рахуватися з» заздалегідь включає в себе якусь ціль. Тому сутність цінності полягає у внутрішньому зв'язку з сутністю цілі» [7, с.71]. Саме на зникнення цілі, високого горизонту людських прагнень вказує М.Гайдеггер при характеристиці ситуації в соціокультурному просторі на межі XIX–XX століть. «Ця роль ціннісної ідеї жодним чином не стала сама собою зрозумілою. Достатньо вже просто пригадати, що ціннісна ідея в цій яскраво висловленій формі вирвалася вперед і розмахнулася до панування самозрозумілого лише з другої половини XIX століття» [7, с.72].

Тож зразу після появи ціннісної думки інтелектуали XIX століття заговорили про «культурні цінності» Середньовіччя і «духовні цінності» Античності, хоча ні в Середньовіччя не було нічого подібного до «культури», ні в Античності – нічого подібного «духу» і «культури». Дух і культура існують лише з Нового часу, а «цінності» як фіксовані мірила цієї поведінки – лише з новітнього часу» [7, с.72]. На думку М.Гайдеггера постає термінологічна невідповідність цінності і всієї попередньої традиції існування у просторі культури: «Звідси не випливає, що попередні віки були «безкультурними» у сенсі занурення у варварство, випливає тільки ось що: схемами «культура» і «безкультура», «дух» і «цінність» ми ніколи не вловили, наприклад, історію грецького людства в її сутності» [7, с.72].

За М.Гайдеггером, питання про цінність коріниться в питанні про буття. Коли «благо» стає цінністю, те, що ми позначаємо як «цінність», стає «предметом цінності». Суцце починає осмислюватися як цінність. Розірваність буття і людини постає спочатку досить невиразно, але швидко компенсується тим, що «сущому приписують ту чи іншу цінність і, взагалі, вимірюють суцце цінностями, а самі цінності роблять метою будь-якого вчинку і зусилля. Оскільки останнє розуміє себе як культура, цінності стають культурними цінностями, а ті, в свою чергу – взагалі вираженням найвищих цілей творчості на службі людини як суб'єкту» [6, с.56].

Історія новоєвропейського суспільства отримує нові, досі невідомі змісти. Людське буття, буття людини стає суб'єктом. Історія розгортається у нових параметрах: «судячи з усього, все тут – лише відкриття світу, дослідження світу, впорядкування світу і панування над світом, на що замахується людина, і внаслідок цього розмаху розмазує, робить плоским і втрачає своє ество. По істині ж тут лише проступають основоположні риси, в яких закарбовується безумовна суб'єктивність цього людства» [7, с.147].

Така «ціннісна» переорієнтація культурного простору не береться «нізвідки». За М.Гайдеггером, вона закладена також в осьовий час. «Попередній начерк ціннісної ідеї закладений на початку метафізики». Але водночас аксіологія, як «ціннісна ідея», стає завершальним етапом інтелектуальної думки Модерну, він вважає, навіть завершенням метафізики. З цього часу «змінюється вигляд і направленість покладання цінностей. Цією переоцінкою у XIX столітті буття вперше осмислюється як цінність. Тим самим метафізика стає мисленням в цінностях» [7, с.65]. Історія метафізики тут власне вказує на прірву між покладанням того, що зараз називається цінностями, в осьову добу і розгортанням аксіології як рефлексії щодо цінностей у XIX столітті. «Сама по собі ціннісна ідея... Платону не менш чужа, ніж витлумачення людини як суб'єкту» [7, с.161].

Отже, аксіологія, рефлексія наук про культуру щодо цінностей, стає можливою, коли сутнісне навантаження того, що стало називатися цінністю, втрачає свою дієвість

і перестає бути регулятивною ідеєю. «...цінність як раз і виявляється немічним і продірявленим прикриттям для предметності суцього, що втратила об'єм і фон» [6, с.56]. У «Європейському нігілізмі» М.Гайдеггер так зазначає з цього приводу: «сама характеристика чогось як цінності позбавляє так оцінене його вартості. Це означає: через оцінку чогось як цінності оцінюване починає існувати лише як предмет людської оцінки. Але те, чим дещо є в своєму бутті, не вичерпується предметністю, тим більше тоді, коли предметність має характер цінності. Будь-яке оцінювання, навіть коли оцінка позитивна, є суб'єктивністю. Вона залишає суцього не бути, а – на правах оцінки – всього лише вважатися» [8, с.212].

Саме в цьому й полягає, за М.Гайдеггером, сутність європейського нігілізму, який постає найвищою точкою, до якої прийшла власне історія західного світу. Виявляється, що ціннісна ідея, в латентному вигляді присутня з осьового часу, не могла не прийти до нігілізму як простору, в якому духовні імпульси девальвуються, втрачають ціну. Телеологічність як характеристика попередніх епох, не могла не прийти до втрати цілі («розчарування в передбачуваній цілі становлення як причина нігілізму» [7, с.76]. «І ось ті безумовні «цілі» в людській історії ніколи ще не досягались. Всі зусилля та обладки, всі починання і дії, всі життєві шляхи, всі устремління, всі «процеси», все «становлення» не веде ні до чого, не досягає нічого, а саме нічого в сенсі чистого здійснення тих безумовних цілей. Очікування в цьому аспекті виявляється ошуканим, всяке зусилля обертається таким, що не має цінності. Виникає сумнів, чи має ціль взагалі встановлювати для суцього в цілому якусь «ціль», шукати якийсь «смісл» [7, с.80].

Таким чином, включеність людини у світ не є вже безумовною, більш того, людина з часом втратила не тільки реальність існування у полі дії духовних імпульсів, що йшли від осьової доби, вона відчула хитання «верховних цінностей». Останні втрачають свій безумовно ціннісний характер, «обезцінюються». «Хиткість верховних цінностей доходить до свідомості. В міру цієї нової свідомості змінюється ставлення людини до суцього і до самої себе» [7, с.80]. Саме в цьому сенсі М.Гайдеггер пропонує розуміти гасло Ф.Ніцше про переоцінку європейських цінностей. Саме цим він має на увазі закінчення західної метафізики після Ф.Ніцше.

Тому, у новоевропейській парадигмі втрачається притаманна попереднім епохам: Античності і Середньовіччю направленість на високу мету, благо, закладена в осьовий час. Утворюється аксіологічна лагуна, наповнити смыслом яку виявляється неможливим. Причина цього полягає у розірваності буття суцього і людини, і безпосередню єдність зі світом і втрачає орієнтири щодо власного існування. Людина стає новоевропейським суб'єктом, звільненим від ієрархії буття і позбавленим телеологічної цілі.

Феноменологія виходить із того, що цінності являють собою деяку об'єктивну структуру світ цінностей, яка дана людині в безпосередніх актах відчуження. На відміну від раціоналізму, який бачив у відчуженнях вияв суб'єктивності, феноменологія розглядає акт відчуження як спосіб пізнання цінностей. Вольовий акт, спрямований на добро, разом з включенням у нього добрим наміром є добрим не в силу природних засад або інших зовнішніх по відношенню до самого добра причин. Він містить добро в собі як ідеальний образ, який залишається завжди рівним самому собі незалежно від того, хто конкретно сприймає його в цьому змісті Е.Гуссерль. Априорні, ідеально-об'єктивні цінності стають межею стійкого бажання і постають перед людиною в якості практичного імперативу. Проблема, що виникає при цьому, полягає в тому, щоб у акті оцінки висвітлити самі цінності у їх загальнозначимому змісті і щоб трансформувати їх об'єктивний порядок в життєве завдання. На думку М.Шелера, книга його «Формалізм в етиці і матеріальна етика цінностей» розгортає феноменологічні ідеї в продуману систему, цінності створюють ієрархію, яка складається з чотирьох основних ступенів: гедоністичні, вітальні, духовні і релігійні. Мова йде не про історичні стадії, а про позачасову структуру. Різниця між

абсолютними цінностями і їх історично обумовленим існуванням у формі людських цілей має для феноменології суттєве значення, що стало однією з центральних ідей для М.Гартмана, який вважав, що необхідно направляти людську поведінку уверх у відповідності з об'єктивним порядком цінностей. Феноменологія перетворила метафізичні традиції в розумінні моралі таким чином, що її в такій же мірі можна вважати етикою конкретної особистості і абстрактних принципів.

Тут неможливо не звернутися саме до німецького філософа ХХ століття Д. фон Гільдебранда, який досить детально розглянув християнські цінності за допомогою наукових методів, але в межах католицької традиції. В основі представника феноменології Д. фон Гільдебранда поняття цінність є первинною даністю яка не зводиться ні до чого іншого [2, с.65–69]. Кожна цінність потребує так званої «ціннісної відповіді», яка може бути в любові, захопленні та інше, а також у волі до здійснення цінностей. З позиції ієрархії цінностей Д.Гільдебранд досліджує важливі реалії людського буття: роль цінностей в житті людини, мотивацію вчинків, проблему релятивізму, свободу волі і різноманітні аспекти людської свободи, проблему зла, форми існування добра і зла в людині, любов, чуттєвість, гордість та інше [2, с.1].

В цій проблематиці значення концепції Л.Карсавіна є теж дуже вагомим і збагачує аксіологічну теорію. Так, його концепція метафізичної повноти смерті в кожному моменті життя й воскресіння через повноту смерті збігається з тим, що складає найважливіший елемент метафізики Ф.Достоевського, – з розумінням ним воскресіння як зусилля до повноти особистісного буття в кожний момент життя. Але ця історія безпосередньо перегукується й з карсавінською метафізикою смерті, в якій Л.Карсавін різко негативно ставить до самогубства.

Для Л.Карсавіна, як і для Ф.Достоевського, безсмертя особистості являє собою аксіому, що навіть не потрібно обговорювати. Емпіричну смерть у цьому контексті необхідно розуміти як розрив у розгортанні якісностей особистості. «У тому-то й справа, – буде пізніше писати Л.Карсавін, – що емпірична смерть, будучи актом недосконалої особистості, сама не може бути досконалою, тобто повним припиненням особистого існування. Емпірична смерть не перерва особистого існування, а тільки глибокий його надрив, недосконала межа, поставлена усередині дурної нескінченності вмирання, між емпіричним і метаемпіричним буттям, «ворота аду» [4, с.45]. Як у Ф.Достоевського, так і в Л.Карсавіна емпірична смерть розділяє різні «прошарки» існування або, навіть, різні «світи», але справжня смерть і справжнє воскресіння значимі в кожному із цих «світів» і стосовно кожного моменту часу. Тому стає зрозумілим, що принцип Л.Карсавіна «життя через смерть» є природним наслідком вихідних положень його філософії.

Особистість досліджується Л.Карсавіном, як виявлення єдності істини, добра і краси (любові).

Любов як метафізична сила – це з'єднання розділеного, це відновлення всеєдності, яка розпалося. Це твердження приймали всі російські представники філософії всеєдності. Однак саме Карсавін на перший план виводить, еротичну любов як силу, що має абсолютне метафізичне значення. Тільки Бердяєв і Розанов, не вважаючи, звичайно, Достоевського, можуть бути поставлені в цьому сенсі поруч із Карсавіном, однак вони обмежуються емоційно-піднесеним зображенням dokonаної еротичної любові, і це поняття не одержує в них того глибокого філософського обґрунтування, яке є у Карсавіна – вища любов повинна бути повною й всеєдиною, вона не повинна виключати й принижувати нічого з того, що властиво її земним проявам.

Таким чином, формування поняття «цінність» пройшло довгий і складний історичний шлях. Варто тільки торкнутися історії тих поглядів на цінність, які є найважливішими для сучасного розуміння цього поняття. Цікавим твердженням античної, а саме давньогрецької філософії є те, що найвищим мірилом цінності та найвищою цінністю є людина. Про це свідчить відома теза Протагора: «Людина є мірою всіх речей».

Що стосується Середньовіччя не можна сказати про аксіологічні уявлення, бо в філософів і теологів цього часу зустрічаються лише розрізнені вислови щодо цінностей, і відсутнє цілісне уявлення про єдність як такої, єдиною цінністю був Бог. Всі інші цінності – моральні, етичні, естетичні розчинялися у теології.

В епоху Відродження у італійських гуманістів зустрічаються розмірковування про моральні цінності Л.Валла, про красу як специфічної цінності Л.Б. Альберти, політичні цінності М.Макиавеллі.

Найбільш ґрунтовно категорія цінності була розроблена німецькою класичною філософією, особливо І.Кантом. Поняття цінності він пов'язує з поняттям доброї волі. Сама по собі добра воля повинна цінуватися набагато вище, ніж будь-що здійснене нею на користь її слабкості. Важливим у цьому понятті є те, що це поняття він співвідносить з людиною як метою, її розвитком, а такий аспект цінності, як корисність, – зі світом природи бажань. Цей аспект І.Кант називає відносною, зумовленою цінністю.

Своєрідну позицію в аксіологічних поглядах займав Ф.Ніцше головне місце у вченні якого відводиться проблемі «переоціненні цінностей», а саме волі до влади. Розробляючи ідею «надлюдини», Ніцше вважав, що така людина зруйнує стару систему цінностей, створивши нову, і головним принципом життя стане положення «не щади свого ближнього і підштовхни падаючого» [5, с. 14]. На наш погляд навряд чи слід прагнути до виховання такого ідеалу людини, адже сьогодні і так з усіх боків людей оточує зло, насильство, ненависть, заздрість і все важче стає боротьба з ними, а це може привести винищення життя на Землі.

Свої погляди щодо «ціннісної свободи», зокрема ціннісної свободи наукового пізнання висловлював М.Вебер. Він вважав, що ми в науці шукаємо істину, і що знання, визнані нормативними точками зору, базуються на цінностях, які є передумовами наук про культуру та суспільство. Вчений поняття «цінність» порівнював з поняттям «парадигма», вважаючи, що наукові дослідження констатуються за допомогою ціннісних понять, при цьому сама наука повинна виступати незалежною цінністю [1, с. 15].

У світлі сучасних соціально-політичних та духовних особливостей розвитку суттєво допоможе, щодо вирішення аксіологічних завдань, філософська спадщина В.С. Соловйова і особливо той аспект, де автор приділяє суттєву увагу єдності істини, добра і краси, які можуть сьогодні послужити методологічними засадами у справі пошуку шляхів європейської інтеграції країни, її культури та філософської думки.

Отже, проблема метафізичної інтерпретації цінностей дозволяє зрозуміти унікальну природу людини, її виняткову позицію у світі. Вона є однією з найбільш фундаментальних, особливо сьогодні, у період складних трансформаційних процесів, економічних, політичних, релігійних та культурних змін, однак, незважаючи на плюралізм думок щодо цього питання, на наш погляд, залишається відкритою і ще довго буде в центрі філософських пошуків дослідників, що представляє перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Вебер М. Смысл «свободы от оценки» в социологической и экономической науке / М.Вебер.: Избр. произведения. – М., 1990.
2. Гильдебранд Д. фон. Сущность христианства / Д. фон Гильдебранд: пер. с нем. – СПб.: Алтейя, 1998. – 473 с.
3. Кант И. Основы метафизики нравственности / И.Кант. – М.: Изд-во «Мысль», 1999. – 1472 с.
4. Карсавин Л.П. Поэма о смерти: Религиозно-философские сочинения / Л.П. Карсавин. – М., 1992. – Т.1. – 324 с.
5. Ницше Ф. Воля к власти: Опыт переоценки всех ценностей / Ф.Ницше. – М.: REFL – book, 1994. – 352 с.
6. Хайдеггер М. Время картины мира. Бытие и время / М.Хайдеггер – М., 1997.
7. Хайдеггер М. Европейский нигилизм. Бытие и время / М.Хайдеггер – М., 1997.
8. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме. Бытие и время / М.Хайдеггер – М., 1997.

9. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность. Московские лекции и интервью / Ю.Хабермас. – М.: АО «КАМИ» Издательский центр ACADEMIA, 1995. – 245 с.

References

1. Veber M. Smysl «svobody ot ocenki» v sociologicheskoy i jekonomicheskoy nauke / M.Veber.: Izbr. proizvedenija. – M., 1990.
2. Gil'debrand D. fon. Sushhnost' hristianstva / D. fon Gil'debrand: per. s nem. – SPb.: Aletejja, 1998. – 473 s.
3. Kant I. Osnovy metafiziki нравственности / I.Kant. – М.: Изд-во «Mysl'», 1999. – 1472 s.
4. Karsavin L.P. Pojema o smerti: Religiozno-filosofskie sochinenija / L.P. Karsavin. – М., 1992. – Т.1. – 324 s.
5. Nicshe F. Volja k vlasti: Opyt pereocenki vseh cennostej / F.Nicshe. – М.: REFL – book, 1994. – 352 s.
6. Hajdegger M. Vremja kartiny mira. Bytie i vremja / M.Hajdegger – М., 1997.
7. Hajdegger M. Evropejskij nigilizm. Bytie i vremja / M.Hajdegger – М., 1997.
8. Hajdegger M. Pis'mo o gumanizme. Bytie i vremja / M.Hajdegger – М., 1997.
9. Habermas Ju. Demokratija. Razum. Nравstvennost'. Moskovskie lekicii i interv'ju / Ju.Habermas. – М.: АО «КАМИ» Izdatel'skij centr ACADEMIA, 1995. – 245 s.

* * *

УДК 1:001+316.61

Лазуріна Н.П., кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних наук, Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова Національного авіаційного університету (Україна, Житомир), lazurina@list.ru

Формування громадянської компетентності особистості в сучасному українському суспільстві

Показано стан дослідження сутності поняття громадянська компетентність особистості у вітчизняному науковому просторі. Здійснено аналіз основних факторів сучасного українського суспільного життя, що впливають на процес формування громадянської компетентності українця.

Ключові слова: громадянська компетентність особистості, цивілізаційні виклики, політичний режим, громадянське суспільство, держава.

Lazurina N.P., PhD, Associate Professor, Department of Social Sciences, Institute of Zhytomyr military S.P. Koroleva of the National Aviation University (Ukraine, Zhitomir), lazurina@list.ru

Formation of Personal Citizen Competence in Modern Ukrainian Society

The article dwells upon research of notion of personal citizen competence in Ukrainian scientific world. The author analysis main factors of modern Ukrainian social life influencing the process of formation of personal citizen competence of a Ukrainian.

Keywords: personal citizen competence, civilization challenges, political regime, citizen society, state.

Лазуріна Н.П., кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних наук, Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова Національного авіаційного університету (Україна, Житомир), lazurina@list.ru

Формирование гражданской компетентности личности в современном украинском обществе

Показан процесс исследования сущности понятия гражданская компетентность личности в отечественной научной среде. Осуществлен анализ основных факторов современной украинской общественной жизни, которые имеют влияние на процесс формирования гражданской компетентности украинца.

Ключевые слова: гражданская компетентность личности, вызовы цивилизации, политический режим, гражданское общество, государство.

Процес наукової розробки поняття громадянська компетентність особистості в сучасному вітчизняному науковому просторі протікає достатньо активно. Але проблема формування громадянської компетентності особистості в сучасному українському суспільстві зумовлена цілим рядом факторів, які впливаючи на цей процес ускладнюють, а деякі, навіть, суттєво гальмують його розгортання. В сучасних українських реаліях формування громадянської